

Գրանցված է

Հայաստանի Հանրապետության
Կենտրոնական բանկում

Նախագահ՝ Արթուր Ջավադյան

« 19 » հուլիսի 2010թ.

**ՆԱՍԴԱՔ ՕԷՍԷՔՍ ԱՐՄԵՆԻԱ
ԲԱՑ ԲԱԺՆԵՏԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ**

**ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ
ՔԼԻՐԻՆԳԻ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱՀԱՇՎԱՐԿԻ
ԿԱՆՈՆՆԵՐ**

Գլուխ 1. Հասկացություններ

- 1) Սույն կանոններում կիրառվող հասկացություններն ունեն սույն գլխով սահմանված նշանակությունները:
- 2) **«Շուկա».** օրենքով և Օպերատորի կանոններով սահմանված կարգով վարկային ռեսուրսների հրապարակային առևտուր կազմակերպելու նպատակով Օպերատորի կողմից կազմակերպված վարկային ռեսուրսների շուկա:
- 3) **«Իրավասու հաշիվներ».** Շուկայի մասնակիցներին պատկանող դրամային հաշիվներ, որոնցից միայն կարող է իրականացվել վարկային ռեսուրսների նախնական դեպոզիտացումը, առևտրային նստաշրջանի ընթացքում դրանց լրացուցիչ դեպոզիտացումը և որոնց վրա կարող են փոխանցվել վարկային ռեսուրսները ապադեպոզիտացման, ինչպես նաև Շուկայում կնքված գործարքների վերջնահաշվարկի ժամանակ:
- 4) **«Հաշվարկային բանկ».** Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ:
- 5) **«Հանձնարարական».** դրամային միջոցների վճարման հանձնարարական.
- 6) **«Օպերատոր».** «ՆԱՍԴԱԶ ՕԷՍԷՔՍ ԱՐՄԵՆԻԱ» Բաց Բաժնետիրական Ընկերություն:
- 7) **«Քլիրինգ».** Շուկայում կնքված գործարքների արդյունքում ծագած՝ փոխադարձ պարտավորությունների որոշում և հաշվանցում (գործարքների վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրում, խմբավորում, ինչպես նաև վերջնահաշվարկի համար Շուկայի մասնակիցների դիրքերի հաշվարկում և վճարահաշվարկային փաստաթղթերի պատրաստում):
- 8) **«Բազմակողմանի-անընդհատ քլիրինգ».** քլիրինգի իրականացման եղանակ, որի դեպքում միևնույն առևտրային օրվա մեկ կամ ավելի առևտրային և հետառևտրային նստաշրջանների ընթացքում կնքված յուրաքանչյուր գործարքից հետո Օպերատորը որոշում է Շուկայի մասնակիցների զուտ պարտավորությունները և/կամ պահանջները:
- 9) **«Զուտացում».** միևնույն առևտրային օրվա մեկ կամ ավելի առևտրային և հետառևտրային նստաշրջանների ընթացքում կնքված գործարքներից բխող պահանջների և պարտավորությունների հաշվանցման հետ կապված Շուկայի մասնակցի զուտ պարտավորությունների և/կամ պահանջների որոշման գործընթաց, որի արդյունքում Շուկայի յուրաքանչյուր մասնակցի մոտ կարող է առաջանալ միայն մեկ զուտ դրամային պահանջ կամ զուտ դրամային պարտավորություն:
- 10) **«Օպերատորի դրամային առևտրային հաշիվ».** Հաշվարկային բանկում Օպերատորի անունով բացված հաշիվ, որը կիրառվում է Շուկայի մասնակիցների կողմից որպես վարկային ռեսուրս օգտագործվող դրամային միջոցների փոխանցման, հաշվառման և վարկային ռեսուրսներով Օպերատորի առևտրային համակարգում կնքված գործարքների վերջնահաշվարկի կատարման ապահովման համար:
- 11) **«Վերջնահաշվարկ».** գործողությունների ամբողջություն, որի արդյունքում Հաշվարկային բանկի միջնորդությամբ ապահովվում են դեպոզիտացված միջոցների փոխանցումները վարկային ռեսուրսների հարթակի մասնակիցների իրավասու հաշիվներին, այդ թվում նաև՝ վարկային ռեսուրսների փոխանցումները առևտրի ընթացքում դրանք ձեռքբերած մասնակիցների իրավասու հաշիվներին:
- 12) **«Գործարքի մարում».** գործողությունների ամբողջություն, որի արդյունքում Հաշվարկային բանկի միջնորդությամբ ապահովվում է զուտ վարկառուների կողմից ստացված վարկերի և դրանց վրա հաշվեգրված տոկոսագումարների փոխանցումը զուտ վարկատուների իրավասու հաշիվներին:
- 13) Սույն կանոններում կիրառվող այլ հասկացություններն ունեն Օպերատորի առևտրի կանոններով սահմանված նշանակությունները:

Գլուխ 2. Քլիրինգի և վերջնահաշվարկի իրականացման եղանակները, կիրառվող հաշիվները

- 1) Շուկայում կնքված գործարքների արդյունքում ծագած փոխադարձ պարտավորությունները Օպերատորը որոշում և հաշվանցում է զուտացման միջոցով՝ բազմակողմանի-անընդհատ քլիրինգի եղանակով:
- 2) Շուկայում կնքված գործարքների վերջնահաշվարկն իրականացնում է Հաշվարկային բանկը:
- 3) Վարկային ռեսուրսների նախնական դեպոզիտացումը, առևտրային նստաշրջանի ընթացքում դրանց լրացուցիչ դեպոզիտացումը, ապադեպոզիտացումը, ինչպես նաև Շուկայում կնքված գործարքների վերջնահաշվարկն իրականացվում է միայն Շուկայի մասնակիցների իրավասու

հաշիվներով: Իրավասու հաշիվներ կարող են լինել Հաշվարկային բանկում վարվող դրամային հաշիվները, ընդ որում՝ իրավասու հաշիվը համարվում է Հաշվարկային բանկում վարվող, եթե՝

ա) տվյալ իրավասու հաշիվը փաստացի վարվում է Հաշվարկային բանկում, կամ

բ) տվյալ իրավասու հաշիվը Հաշվարկային բանկում փաստացի վարվող հաշվի արտացոլումն է Շուկայի մասնակցի ներքին հաշվառման համակարգում:

- 4) Շուկայի մասնակիցները պարտավոր են Օպերատորին ներկայացնել տեղեկություններ սույն գլխի 3) կետում նշված իրենց իրավասու հաշիվների մասին: Շուկայի մասնակիցը կարող է ունենալ մեկ իրավասու հաշիվ, որը կարող է փոփոխվել այդ մասին Օպերատորին առնվազն մեկ օր առաջ գրավոր տեղեկացնելով: Շուկայի մասնակցի կողմից թղթային եղանակով Հաշվարկային բանկ Հանձնարարականների ներկայացման դեպքում Օպերատորի կողմից որպես իրավասու հաշիվ է դիտվում Հաշվարկային բանկում փաստացի վարվող՝ Շուկայի տվյալ մասնակցի հաշիվը, որի դեպքում փոխանցված միջոցները սույն կանոններով սահմանված կարգով օգտագործվում են առևտրային համակարգում Շուկայի տվյալ մասնակցի միջոցները համալրելու նպատակով:
- 5) Շուկայի մասնակիցը պարտավոր է իր իրավասու հաշվի (հաշվի փոփոխության) մասին Օպերատորին տեղեկացման հետ միաժամանակ Օպերատորին ներկայացնել նաև իր գրավոր համաձայնությունը (երկու բնօրինակ) սույն կանոնների 7-րդ գլխի 10) և 11) կետերում նշված դեպքում և չափով՝ Հաշվարկային բանկում վարվող իր դրամային հաշվից համապատասխան միջոցների գանձման իրավունքը Օպերատորին վերապահելու մասին՝ նշելով համապատասխան հաշվեհամարը, որի մեկ օրինակը Օպերատորը ներկայացնում է Հաշվարկային բանկին:
- 6) Շուկայի մասնակիցը պարտավոր է Հաշվարկային բանկում վարվող իր դրամային հաշվից համապատասխան միջոցների գանձման իրավունքը (սույն կանոնների 7-րդ գլխի 12) կետում և սույն կանոնների 8-րդ գլխի 3) - 4) կետերում նշված դեպքերում և չափով) տրամադրել Հաշվարկային բանկին՝ իր իրավասու հաշվի (հաշվի փոփոխության) մասին Օպերատորին տեղեկացման հետ միաժամանակ Օպերատորին ներկայացնելով նաև այդ մասին Հաշվարկային բանկից ստացված հաստատումը:

Գլուխ 3. Վարկային ռեսուրսների նախնական դեպոնացումը

- 1) Շուկայում կնքվող գործարքների վերջնահաշվարկի կատարման ապահովման նպատակով Շուկայի մասնակիցները մինչև առևտրային նստաշրջանի սկիզբը իրենց իրավասու հաշիվներից Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվին են փոխանցում (դեպոնացնում) առևտրի համար նախատեսված վարկային ռեսուրսները:
- 2) Դրամային միջոցների փոխանցումը Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվին իրականացվում է Հաշվարկային բանկ ներկայացված համապատասխան Հանձնարարականների հիման վրա: Հանձնարարականները ներկայացվում են էլեկտրոնային եղանակով, իսկ էլեկտրոնային եղանակով ներկայացման անհնարինության դեպքում՝ թղթային եղանակով: Էլեկտրոնային եղանակով ՀՀ դրամի վճարման հանձնարարականները ներկայացվում են «ՀՀ կենտրոնական բանկի էլեկտրոնային վճարումների համակարգի» ՀՏ 202 կամ ՀՏ 100 հաղորդագրության միջոցով: Եթե ՀՏ 100 վճարման հանձնարարականի 70a-րդ դաշտում (ՀՏ 202 վճարման հանձնարարականի դեպքում՝ 72-րդ դաշտում) առկա է «С» գրառումը, ապա տվյալ հաղորդագրությամբ փոխանցվող միջոցները սույն կանոններով սահմանված կարգով Օպերատորը դիտարկում է որպես դեպոնացվող վարկային ռեսուրս, հակառակ դեպքում տվյալ հաղորդագրությունը մշակվում է Օպերատորի «Արտարժույթի քլիրինգի և վերջնահաշվարկի կանոններով» և «Պետական պարտատոմսերի քլիրինգի և վերջնահաշվարկի կանոններով» սահմանված կարգով:
- 3) Էլեկտրոնային Հանձնարարականները պետք է Հաշվարկային բանկ ներկայացվեն առևտրային նստաշրջանի սկսվելուց առնվազն 45 (քառասունհինգ) րոպե առաջ, որոնց կատարման դեպքում կատարումը հաստատող համապատասխան ՀՏ 202 կամ ՀՏ 100 հաղորդագրություններն էլեկտրոնային եղանակով անմիջապես ուղարկվում են Օպերատորին: Դրանից հետո Հաշվարկային բանկ ներկայացված էլեկտրոնային Հանձնարարականների կատարումը մինչև սույն գլխի 5) կետում նշված ժամկետը Հաշվարկային բանկը չի երաշխավորում:

- 4) Թղթային Հանձնարարականները պետք է Հաշվարկային բանկ ներկայացվեն առևտրային նստաշրջանի սկսվելուց առնվազն մեկ ժամ առաջ, որոնց կատարման դեպքում կատարումը հաստատող համապատասխան ՀՏ 202 կամ ՀՏ 100 հաղորդագրություններն ավտոմատ եղանակով անմիջապես ուղարկվում են Օպերատորին: Դրանից հետո Հաշվարկային բանկ ներկայացված թղթային Հանձնարարականների կատարումը մինչև սույն գլխի 5) կետում նշված ժամկետը Հաշվարկային բանկը չի երաշխավորում:
- 5) Հաշվարկային բանկը պետք է ապահովի Հանձնարարականների կատարումը հաստատող հաղորդագրությունների ներկայացումը Օպերատորին առևտրային նստաշրջանի սկսվելուց առնվազն 15 (տասնհինգ) րոպե առաջ:
- 6) Հաշվարկային բանկ Հանձնարարականի ներկայացման պահ է համարվում՝
  - ա) թղթային եղանակով ներկայացված Հանձնարարականի դեպքում՝ Հաշվարկային բանկի լիազորված աշխատակցին Հանձնարարականի հանձնման պահը,
  - բ) էլեկտրոնային եղանակով ներկայացված Հանձնարարականի դեպքում՝ «ՀՀ կենտրոնական բանկի էլեկտրոնային վճարումների համակարգի» կողմից առաքումը հաստատող դրական անդորրագրի ձևակերպման ժամանակը:
- 7) Օպերատորին Հանձնարարականների կատարումը հաստատող հաղորդագրությունների ներկայացման պահ է համարվում «ՀՀ կենտրոնական բանկի էլեկտրոնային վճարումների համակարգի» կողմից առաքումը հաստատող դրական անդորրագրի ձևակերպման ժամանակը:
- 8) Եթե Հաշվարկային բանկում տեխնիկական վթարի հետևանքով անհնար է ապահովել էլեկտրոնային եղանակով ներկայացվող Հանձնարարականների ընդունումը մինչև սույն գլխի 3) կետում սահմանված ժամը, ապա Հաշվարկային բանկը, ոչ ուշ քան առևտրային նստաշրջանի սկսվելուց 30 (երեսուն) րոպե առաջ այդ մասին հեռախոսով և ՍԻԲԻԷՅՆԵՑ համակարգչային ցանցով տեղեկացնում է Օպերատորին: Օպերատորը «Առևտրի ընդհանուր կանոններին» համապատասխան որոշում է ընդունում առևտրային նստաշրջանի սկիզբը հետաձգելու վերաբերյալ և ՍԻԲԻԷՅՆԵՑ համակարգչային ցանցով կամ հեռախոսով տեղեկացնում է այդ մասին Շուկայի մասնակիցներին: Շուկայի այն մասնակիցները, որոնց էլեկտրոնային Հանձնարարականները չեն ստացվել Հաշվարկային բանկի կողմից, կարող են Հաշվարկային բանկ ներկայացնել թղթային Հանձնարարականներ՝ նշելով վերջիններիս վրա «կրկնօրինակ», ինչը կբացառի միջոցների կրկնակի փոխանցումը Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվին:
- 9) Եթե տեխնիկական վթարի հետևանքով անհնար է Հանձնարարականների կատարումը հաստատող հաղորդագրությունների էլեկտրոնային եղանակով ստացումը Օպերատորի կողմից, ապա դրանք Օպերատորը Հաշվարկային բանկից ստանում է էլեկտրոնային կրիչով և, անհրաժեշտության դեպքում, որոշում է ընդունում առևտրային նստաշրջանի սկիզբը հետաձգելու վերաբերյալ:
- 10) Եթե Շուկայում առկա տեխնիկական խնդիրների կամ այլ պատճառների հետևանքով որոշում է ընդունվում առևտրային նստաշրջանի սկիզբը հետաձգելու վերաբերյալ, ապա Օպերատորը այդ մասին հեռախոսով և ՍԻԲԻԷՅՆԵՑ համակարգչային ցանցով, ֆաքսով կամ էլեկտրոնային փոստով տեղեկացնում է Շուկայի մասնակիցներին և Հաշվարկային բանկին:
- 11) Սույն գլխի 8), 9) և 10) կետերով սահմանված դեպքերում առևտրային նստաշրջանի սկզբի հետաձգման ժամկետով հետաձգվում են նաև մինչև առևտրային նստաշրջանի սկիզբը ներկայացվող և սույն գլխի 3), 4) և 5) կետերում սահմանված՝ Հանձնարարականների և Հանձնարարականների կատարումը հաստատող հաղորդագրությունների ներկայացման ժամկետները:
- 12) Հաշվարկային բանկից առևտրային նստաշրջանի սկսվելուց առնվազն 15 (տասնհինգ) րոպե առաջ ստացված՝ Հանձնարարականների կատարումը հաստատող համապատասխան էլեկտրոնային հաղորդագրությունների հիման վրա Օպերատորի առևտրային համակարգում առևտրային նստաշրջանի բացման դրությամբ Օպերատորը ձևավորում է Շուկայի մասնակիցներին՝ վարկային ռեսուրսների սկզբնական մնացորդները: Սույն կետով սահմանված ժամկետից հետո, բայց ոչ ուշ, քան մինչև սույն կանոնների 4-րդ գլխի 2) կետով սահմանված ժամկետը ստացված՝ Հանձնարարականների կատարումը հաստատող էլեկտրոնային հաղորդագրությունները հաշվի չեն առնվում միջոցների սկզբնական մնացորդների ձևավորման ժամանակ, սակայն հաշվի առնվում են սույն կանոնների 4-րդ գլխին համապատասխան Օպերատորի առևտրային համակարգում Շուկայի մասնակիցների վարկային ռեսուրսների մնացորդների ավելացման ժամանակ:

- 13) Եթե Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվին միջոցներ են փոխանցվել ոչ իրավասու հաշիվներից կամ սույն գլխով չսահմանված Հանձնարարականների միջոցով, ապա Օպերատորը նույն առևտրային օրվա ընթացքում պատրաստում և Հաշվարկային բանկ է ներկայացնում համապատասխան էլեկտրոնային Հանձնարարականներ ստացված միջոցները նույն հաշիվներին հետ փոխանցելու նպատակով:

Գլուխ 4. Առևտրային մատաչքանի ընթացքում վարկային ռեսուրսների լրացուցիչ դեպոզիտները և ապադեպոզիտները

- 1) Շուկայի մասնակիցները կարող են կատարել վարկային ռեսուրսների լրացուցիչ դեպոզիտներ՝ սույն կանոնների 3-րդ գլխով սահմանված ընթացակարգերին համապատասխան Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվին փոխանցելով համապատասխան միջոցներ:
- 2) Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվին լրացուցիչ դեպոզիտները կատարելու համար Հաշվարկային բանկից ստացված՝ Հանձնարարականների կատարումը հաստատող համապատասխան էլեկտրոնային հաղորդագրությունները հիմք են առևտրային համակարգում Շուկայի մասնակիցների վարկային ռեսուրսների մնացորդների ավելացման համար: Հաշվարկային բանկից մինչև ժամը 11:20-ը և 12:50-ը ստացված հաստատումների հիման վրա առևտրային համակարգում Օպերատորը համապատասխանաբար ժամը 11:30-ին և 13:00-ին ավելացնում է Շուկայի մասնակիցների՝ վարկային ռեսուրսների մնացորդները: Օպերատորի «Արտարժույթի քլիրինգի և վերջնահաշվարկի կանոններին» և «Պետական պարտատոմսերի քլիրինգի և վերջնահաշվարկի կանոններին» համապատասխան առևտրի մասնակիցների կողմից ժամը 14:00-ից հետո ապադեպոզիտացված և վարկային ռեսուրսների հարթակ ուղղվող դրամային միջոցները Օպերատորը ստուգում է ժամը 14:40-ին, որի հիման վրա ժամը 14:50-ին ավելացնում է Շուկայի մասնակիցների՝ վարկային ռեսուրսների մնացորդները:
- 3) Հաշվարկային բանկը մերժում է ժամը 14:30-ից հետո Շուկայի մասնակիցների կողմից ներկայացված Հանձնարարականները:
- 4) Եթե Շուկայի մասնակիցների կողմից լրացուցիչ դեպոզիտները համար Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվին փոխանցվել են միջոցներ, որոնց համապատասխան Հանձնարարականների կատարումը հաստատող էլեկտրոնային հաղորդագրությունները Օպերատորը ստացել է ժամը 12:50-ից հետո մինչև ժամը 14:45-ը, ապա Օպերատորը անմիջապես պատրաստում և Հաշվարկային բանկ է ներկայացնում համապատասխան էլեկտրոնային Հանձնարարականներ ստացված միջոցները նույն հաշիվներին հետ փոխանցելու նպատակով: Սույն կետում նշված հաղորդագրությունները ժամը 14:45-ից հետո ստանալու դեպքում Օպերատորը Հաշվարկային բանկ է ներկայացնում համապատասխան էլեկտրոնային Հանձնարարականներ ստացված միջոցները նույն հաշիվներին հետ փոխանցելու նպատակով մինչև հաջորդ աշխատանքային օրվա ժամը 10:00-ը:
- 5) Եթե Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվին լրացուցիչ դեպոզիտները համար սահմանված ժամանակահատվածում միջոցներ են փոխանցվել ոչ իրավասու հաշիվներից կամ սույն կանոններով չսահմանված Հանձնարարականների միջոցով, ապա Օպերատորը նույն առևտրային օրվա ընթացքում պատրաստում և Հաշվարկային բանկ է ներկայացնում համապատասխան էլեկտրոնային Հանձնարարականներ ստացված միջոցները նույն հաշիվներին հետ փոխանցելու նպատակով:
- 6) Օպերատորը ժամը 11:30-ին, 12:30-ին, 14:00-ին և 15:10-ին ստուգում է Օպերատորի «Վարկային ռեսուրսների առևտրի կանոններին» համապատասխան առևտրի որևէ մասնակցի կողմից առևտրային համակարգում Շուկայի տվյալ մասնակցի առկա վարկային ռեսուրսների (դրանց մի մասի) ապադեպոզիտում կատարելու փաստը:
(6-րդ կետի փոփոխությունը գրանցված է ՀՀ կենտրոնական բանկում 19.07.2010թ.)
- 7) Ստուգման արդյունքում եթե պարզվում է, որ առևտրի որևէ մասնակցի կողմից ստուգմանը նախորդող ժամանակահատվածի (11:00-ից 11:30-ը, 11:30-ից 12:30-ը, 12:30-ից 14:00-ը, 14:00-ից 15:10-ը) ընթացքում կատարվել է միջոցների ապադեպոզիտում, որը չի գերազանցում Շուկայի տվյալ մասնակցի կողմից նախապես դեպոզիտացված և մինչ այդ պահը ապադեպոզիտացված վարկային ռեսուրսների տարբերության չափը, ապա Օպերատորը 15 (տասնհինգ) րոպեի ընթացքում պատրաստում և իր տարածքում գտնվող տերմինալից ուղարկում է էլեկտրոնային Հանձնարարականներ՝ Օպերատորի դրամային առևտրային

հաշվից Շուկայի համապատասխան մասնակիցների իրավասու հաշիվներին համապատասխան միջոցների փոխանցման նպատակով: Օպերատորի տարածքում գտնվող տերմինալից էլեկտրոնային եղանակով Հանձնարարականների ներկայացման անհնարինության դեպքում դրանք 45 րոպեի ընթացքում էլեկտրոնային եղանակով ներկայացվում են Հաշվարկային բանկում Օպերատորին հատկացված պահուստային տերմինալից՝ այդ մասին ՍԻԲԻԷՆԵթ համակարգչային ցանցով, հեռախոսով, ֆաքսով կամ էլեկտրոնային փոստով տեղեկացնելով Շուկայի մասնակիցներին: Պահուստային տերմինալից էլեկտրոնային եղանակով Հանձնարարականները ներկայացնելու անհնարինության դեպքում դրանք ներկայացվում են թղթային եղանակով՝ այդ մասին ՍԻԲԻԷՆԵթ համակարգչային ցանցով, հեռախոսով, ֆաքսով կամ էլեկտրոնային փոստով տեղեկացնելով Շուկայի մասնակիցներին և Հաշվարկային բանկին: Նախապես դեպոնացված վարկային ռեսուրսների չափը գերազանցող ապադեպոնացումները բացի առևտրային համակարգում դրանց մնացորդների նվազեցումից որևէ այլ հետևանք չեն առաջացնում, իսկ ապադեպոնացված համապատասխան միջոցները Շուկայի համապատասխան մասնակցի(ների) իրավասու հաշիվներին փոխանցվում են ընդհանուր կարգով՝ վերջնահաշվարկի իրականացման ժամանակ:

(7-րդ կետի փոփոխությունը գրանցված է ՀՀ կենտրոնական բանկում 19.07.2010թ.)

- 8) Հաշվարկային բանկում սույն գլխի 4) և 7) կետերով սահմանված Հանձնարարականները կատարվում են, որի արդյունքում ապահովվում է դրանցում նշված միջոցների փոխանցումը Հաշվարկային բանկում վարվող՝ Շուկայի համապատասխան մասնակցի(ների) իրավասու հաշիվներին:

Գլուխ 5. Քիրինգ

- 1) Հետառևտրային նստաշրջանի ավարտից հետո Օպերատորը հավաքագրում և խմբավորում է առևտրի մասնակիցների կողմից կնքված գործարքների, առևտրային նստաշրջանի ընթացքում լրացուցիչ դեպոնացված միջոցների, կատարված ապադեպոնացումների վերաբերյալ տվյալները, Օպերատորի «Վարկային ռեսուրսների առևտրի կանոններով» սահմանված կարգով և ժամկետներում Շուկայի մասնակիցներին ուղարկում կամ վերջիններին լիազորված ներկայացուցիչներին տրամադրում է գործարքների գրանցման վկայականները և հաշվարկում է Շուկայի մասնակիցների դիրքերը՝ տվյալ առևտրային օրվա ընթացքում տրամադրված և ստացված վարկերի գծով դրամային գուտ պահանջները և պարտավորությունները:
- 2) Շուկայի մասնակիցների դիրքերը հաշվարկելու նպատակով Օպերատորն իրականացնում է առևտրային և հետառևտրային նստաշրջանների ընթացքում կնքված գործարքներից բխող պահանջների և պարտավորությունների գուտացում, որի արդյունքում վերջնահաշվարկի և մարման օրերի համար ըստ Շուկայի յուրաքանչյուր մասնակցի Օպերատորը որոշում է մեկական գուտ դրամային պահանջ կամ գուտ դրամային պարտավորություն:
- 3) Դրամային գուտ պարտավորությունը ցույց է տալիս, թե Շուկայի մասնակիցը դրամային միջոցների ինչ գումար պետք է փոխանցի, իսկ գուտ պահանջը՝ թե դրամային միջոցների ինչ գումար պետք է ստանա:

Գլուխ 6. Միջոցների համեմատումը և վճարահաշվարկային փաստաթղթերի պատրաստումը

- 1) Շուկայի յուրաքանչյուր մասնակցի դրամային միջոցների գծով գուտ պահանջները և պարտավորությունները որոշելուց հետո Օպերատորը Շուկայի մասնակիցների գուտ պարտավորությունների կատարումը ստուգելու նպատակով համեմատում է իր հաշիվներին փոխանցված միջոցները Շուկայում կնքված գործարքների արդյունքում Շուկայի մասնակիցների կողմից ստանձնած գուտ պարտավորությունների հետ:
- 2) Շուկայի մասնակիցների դրամային գուտ պարտավորությունները համարվում են կատարված, եթե Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվին նախնական և լրացուցիչ դեպոնացումների ժամանակ փոխանցված միջոցների և ապադեպոնացված միջոցների տարբերությունը բավարար է Շուկայի տվյալ մասնակցի կողմից ստանձնած գուտ պարտավորությունների կատարման համար:

- 3) Միջոցների համեմատման արդյունքում անհամապատասխանությունների բացահայտման կամ Շուկայի մասնակիցներից անհամապատասխանությունների վերաբերյալ ահազանգ ստանալու դեպքում Օպերատորը պարտավոր է մինչև վերջնահաշվարկի կատարման սահմանված ժամը ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները անհամապատասխանությունների պատճառները հայտնաբերելու և վերացնելու ուղղությամբ:
- 4) Միջոցների համեմատման արդյունքում անհամապատասխանություններ չհայտնաբերելուց կամ բացահայտված անհամապատասխանության վերացումից հետո Օպերատորը պատրաստում է վճարահաշվարկային փաստաթղթեր Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվից Շուկայի մասնակիցների իրավասու հաշիվներին համապատասխան դրամային միջոցների փոխանցման նպատակով:
- 5) Շուկայի մասնակիցների իրավասու հաշիվներին վերջնահաշվարկի ժամանակ փոխանցման ենթակա դրամային միջոցների գումարը որոշելիս Օպերատորը հաշվի է առնում՝
  - ա) նախնական դեպոնացման ժամանակ Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվին Շուկայի տվյալ մասնակցի իրավասու հաշիվներից որպես վարկային ռեսուրս փոխանցված միջոցները,
  - բ) լրացուցիչ դեպոնացումների ժամանակ Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվին Շուկայի տվյալ մասնակցի իրավասու հաշիվներից որպես վարկային ռեսուրս փոխանցված միջոցները,
  - գ) Շուկայի տվյալ մասնակցի կողմից ապադեպոնացված վարկային ռեսուրսները,
  - դ) վարկային ռեսուրսներով կնքված գործարքների արդյունքում Շուկայի տվյալ մասնակցի մոտ դրամային միջոցների գծով առաջացած զուտ պահանջները,
  - ե) վարկային ռեսուրսներով կնքված գործարքների արդյունքում Շուկայի տվյալ մասնակցի մոտ դրամային միջոցների գծով առաջացած զուտ պարտավորությունները:
- 6) Շուկայի մասնակիցների իրավասու հաշիվներին փոխանցման ենթակա դրամային միջոցները պետք է հավասար լինեն սույն գլխի 5) կետի ա), բ), դ) ենթակետերում նշված միջոցների հանրագումարի և նույն կետի գ), ե) ենթակետերում նշված միջոցների հանրագումարի տարբերությանը:
- 7) Վճարահաշվարկային փաստաթղթերի պատրաստման ժամանակ դրամային միջոցների համեմատման արդյունքում անհամապատասխանությունների բացահայտման կամ Շուկայի մասնակիցներից անհամապատասխանությունների վերաբերյալ ահազանգ ստանալու դեպքում Օպերատորը պարտավոր է մինչև վերջնահաշվարկի կատարման սահմանված ժամը ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները անհամապատասխանությունների պատճառները հայտնաբերելու և վերացնելու ուղղությամբ:

Գլուխ 7. Վերջնահաշվարկ

- 1) Վճարահաշվարկային փաստաթղթերի պատրաստումից, դրամական միջոցների համեմատման արդյունքում անհամապատասխանություններ չհայտնաբերելուց կամ բացահայտված անհամապատասխանության վերացումից հետո Օպերատորը դրամական միջոցների վճարման հանձնարարական է ներկայացում Հաշվարկային բանկին:
- 2) Օպերատորը իր տարածքում գտնվող տերմինալից սույն գլխի 1) կետում նշված վճարման հանձնարարականը «ՀՀ կենտրոնական բանկի էլեկտրոնային վճարումների համակարգի» ՀՏ 100 կամ ՀՏ 202 հաղորդագրության միջոցով Հաշվարկային բանկ է ներկայացնում ոչ ուշ, քան ժամը գործարքների կնքման օրվա ժամը 15:30-ը:
- 3) Հաշվարկային բանկում սույն գլխի 2) կետում նշված Հանձնարարականներն ավտոմատ եղանակով կատարվում են, որի արդյունքում իրականացվում են դրանցում նշված միջոցների փոխանցումները Հաշվարկային բանկում վարվող՝ Հաշվարկային բանկի անունով բացված հատուկ տեխնիկական հաշվին: Միաժամանակ Օպերատորը Հաշվարկային բանկին է փոխանցում Հաշվարկային բանկի տեխնիկական հաշվից Շուկայի մասնակիցների իրավասու հաշիվներին տվյալ օրվա ընթացքում փոխանցման ենթակա միջոցների վերաբերյալ տվյալները, ինչպես նաև վարկային ռեսուրսներով կնքված գործարքների մարման օրը դրանց մարման ապահովելու նպատակով կատարվելիք անակցեպտ գանձումների և փոխանցումների վերաբերյալ տվյալները: Հաշվարկային բանկը Օպերատորից ստացված տվյալների հիման վրա գործարքների կնքման օրվա ընթացքում Հաշվարկային բանկի տեխնիկական հաշվից Շուկայի մասնակիցների իրավասու

- հաշիվներին միջոցների փոխանցումն իրականացնում է Հաշվարկային բանկի՝ հաճախորդների փաստաթղթերի ընդունման գործառնական օրվա փակումից հետո:
- 4) Շուկայի մասնակիցները ստուգում են վերջնահաշվարկի ընթացքում իրենց իրավասու հաշիվների վրա փոխանցված միջոցների համապատասխանությունը Օպերատորից ստացված գործարքների գրանցման վկայականների և առևտրային համակարգում արտացոլված տվյալների հետ:
  - 5) Որևէ անհամապատասխանություն հայտնաբերելու դեպքում Շուկայի մասնակիցները այդ մասին հեռախոսով հայտնում են Հաշվարկային բանկին և Օպերատորին: Հնարավորության դեպքում Հաշվարկային բանկին տեղեկացումն ուղարկվում է նաև էլեկտրոնային եղանակով՝ ՍիԲիԷյՆԵթ համակարգչային ցանցով: Միաժամանակ Օպերատորը անհամապատասխանություն հայտնաբերած Շուկայի մասնակցի հետ միասին ձեռնարկում է բոլոր անհրաժեշտ միջոցներն անհամապատասխանությունների պատճառները հայտնաբերելու և սույն կանոններով սահմանված կարգով վերացնելու ուղղությամբ՝ անհրաժեշտության դեպքում ներգրավելով նաև Շուկայի այլ մասնակիցներին:
  - 6) Եթե Օպերատորի կողմից կատարված ստուգումների արդյունքում պարզվում է, որ Շուկայի մասնակցի կողմից անհամապատասխանության վերաբերյալ արված ահազանգն անհիմն է, ապա Օպերատորը այդ մասին հեռախոսով տեղեկացնում է Հաշվարկային բանկին:
  - 7) Եթե Օպերատորի կողմից կատարված ստուգումների արդյունքում պարզվում է, որ անհամապատասխանությունների վերաբերյալ ահազանգը հիմնավոր է կամ առկա է կասկած, որ այն կարող է լինել հիմնավոր, ապա Օպերատորը հեռախոսով և ՍիԲիԷյՆԵթ համակարգչային ցանցով, ֆաքսով կամ էլեկտրոնային փոստով այդ մասին տեղեկացնում է Հաշվարկային բանկին և Շուկայի մասնակիցների հետ համաձայնեցված ձևով ապահովում է ուղղումների կատարումը սույն գլխի 8) և 9) կետերին համապատասխան:
  - 8) Շուկայի այն մասնակիցները, որոնց սխալմամբ ավել միջոցներ են փոխանցվել, պարտավոր են Օպերատորից սխալներն ուղղելու վերաբերյալ համապատասխան տեղեկացումը հեռախոսով և ՍիԲիԷյՆԵթ համակարգչային ցանցով, ֆաքսով կամ էլեկտրոնային փոստով ստանալուց հետո ոչ ուշ, քան 30 (երեսուն) րոպեի ընթացքում Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվին հետ փոխանցել ավել ստացված միջոցները:
  - 9) Օպերատորը պարտավոր է համապատասխան Հանձնարարականներ ներկայացնել Հաշվարկային բանկ՝ սույն գլխի 8) կետին համապատասխան ստացված միջոցները Շուկայի այն մասնակիցներին փոխանցելու նպատակով, որոնց սխալմամբ քիչ միջոցներ էին փոխանցվել:
  - 10) Եթե Շուկայի մասնակիցը սույն գլխի 8) կետում նշված ժամկետում չի կատարում նույն կետով սահմանված իր պարտավորությունը, ապա Օպերատորը սույն գլխի 11) կետով սահմանված կարգով իրացնում է գանձման իր իրավունքը:
  - 11) Սույն գլխի 10) կետով սահմանված դեպքում Օպերատորը Հաշվարկային բանկ է ներկայացնում պահանջագրեր սույն կանոնների 2-րդ գլխի 5) կետի համաձայն Օպերատորին գանձման իրավունք տվող գրավոր համաձայնություններում նշված համապատասխան հաշիվներից սույն գլխի 8) կետում նշված միջոցների գանձման և Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվին մուտքագրելու մասին՝ միաժամանակ Հաշվարկային բանկ համապատասխան Հանձնարարականներ ներկայացնելով նշված միջոցները Օպերատորի դրամային առևտրային հաշվից Շուկայի այն մասնակիցների իրավասու հաշիվներին փոխանցելու նպատակով, որոնց սխալմամբ քիչ միջոցներ էին փոխանցվել:
  - 12) Եթե Շուկայի որևէ մասնակցի սխալմամբ ավել միջոցներ են փոխանցվել Հաշվարկային բանկի տեխնիկական հաշվից, ապա Հաշվարկային բանկը, Օպերատորից ստացված տվյալների հիման վրա և սույն կանոնների 2-րդ գլխի 6) կետին համապատասխան Շուկայի տվյալ մասնակցի համապատասխան հաշվից գանձում է ավել փոխանցված միջոցները՝ միաժամանակ նշված միջոցները փոխանցելով Շուկայի այն մասնակիցների իրավասու հաշիվներին, որոնց սխալմամբ քիչ միջոցներ էին փոխանցվել:
  - 13) Սույն գլխի 2) կետին համապատասխան Օպերատորի տարածքում գտնվող տերմինալից էլեկտրոնային եղանակով Հանձնարարականները ներկայացնելու անհնարինության դեպքում Օպերատորը հեռախոսով և ՍիԲիԷյՆԵթ համակարգչային ցանցով, ֆաքսով կամ էլեկտրոնային փոստով դիմում է Հաշվարկային բանկին՝ խնդրելով հետաձգել Հաշվարկային բանկի գործառնական օրվա փակումը: Միաժամանակ մինչև ժամը 16:00-ը էլեկտրոնային եղանակով Հանձնարարականները Օպերատորի կողմից ներկայացվում են Հաշվարկային

բանկում Օպերատորին հատկացված պահուստային տերմինալից՝ այդ մասին ՍԻԲԻԷՅՆԵՔ համակարգչային ցանցով, հեռախոսով, ֆաքսով կամ էլեկտրոնային փոստով տեղեկացնելով Շուկայի մասնակիցներին և նշելով պատճառը:

- 14) Պահուստային տերմինալից էլեկտրոնային եղանակով Հանձնարարականները ներկայացնելու անհնարինության դեպքում դրանք մինչև ժամը 16:30-ը Օպերատորի կողմից ներկայացվում են թղթային եղանակով՝ այդ մասին ՍԻԲԻԷՅՆԵՔ համակարգչային ցանցով, հեռախոսով, ֆաքսով կամ էլեկտրոնային փոստով տեղեկացնելով Շուկայի մասնակիցներին և Հաշվարկային բանկին և նշելով պատճառը:

Գլուխ 8. Գործարքների մարում

- 1) Վարկային ռեսուրսների հարթակում կնքված գործարքները մարվում են դրանց կնքման օրվան հաջորդող աշխատանքային օրը՝ մինչև Հաշվարկային բանկի՝ հաճախորդների փաստաթղթերի ընդունման գործառնական օրվա բացումը:
- 2) Մարման օրը կատարվում են տրամադրված վարկային ռեսուրսների և դրանց վրա հաշվեգրված տոկոսագումարների վերադարձման (վճարման) հետ կապված փոխանցումները, որոնք կատարվում է երկու փուլով:
- 3) Գործարքների մարման առաջին փուլում Հաշվարկային բանկը գուտ վարկառուների՝ Հաշվարկային բանկում վարվող համապատասխան դրամային հաշիվներից անակցեպտ գանձում և Հաշվարկային բանկում իր անունով բացված տեխնիկական հաշիվն է փոխանցում գուտ վարկառուների կողմից ստացված վարկերի ու դրանց վրա հաշվեգրված տոկոսների գումարները:
- 4) Եթե գուտ վարկառուի հաշիվն առկա միջոցները բավարար չեն ստացված վարկերն ու դրանց վրա հաշվեգրված տոկոսագումարները վերադարձնելու համար, ապա Հաշվարկային բանկը սեփական միջոցներով համարում է պակասող գումարը՝ հետագայում գուտ վարկառուից գանձելով համարված միջոցները և դրանց վրա օրական 0.5% (գրո ամբողջ հինգ տասնորդական) տոկոսի չափով հաշվարկված տուգանքները:
- 5) Գործարքների մարման երկրորդ փուլում Հաշվարկային բանկի տեխնիկական հաշիվն հաշվեգրված և գուտ վարկառուներից անակցեպտ գանձված միջոցները փոխանցվում են գուտ վարկառուների հաշիվներին, որի արդյունքում Հաշվարկային բանկի տեխնիկական հաշիվը զրոյանում է:
- 6) Սույն գլխի 3) և 5) կետերում նշված գործողությունները Հաշվարկային բանկը կատարում է սույն կանոնների 7-րդ գլխի 3) կետին համապատասխան Օպերատորից ստացված տվյալների հիման վրա:

Գլուխ 9. Պատասխանատվությունը

- 1) Օպերատորը ՀՀ օրենսդրությամբ, իր և Շուկայի մասնակիցների միջև կնքված պայմանագրով սահմանված դեպքերում, կարգով և չափով պատասխանատվություն է կրում Շուկայում կնքված գործարքների քիթինգի և վերջնահաշվարկի հետ կապված իր պարտականությունների չկատարման կամ ոչ պատշաճ կատարման համար:
- 2) Սույն կանոններին համապատասխան Շուկայի մասնակիցների կողմից Օպերատորի դրամային առևտրային հաշիվն փոխանցված միջոցները Օպերատորի կողմից կարող են օգտագործվել բացառապես Շուկայում կնքված գործարքների արդյունքում Շուկայի մասնակիցների կողմից ստանձնած պարտավորությունների կատարման համար:
- 3) Սույն կանոններով սահմանված պահանջների խախտման համար Շուկայի համապատասխան մասնակիցը պատասխանատվություն է կրում սույն կանոններով, ինչպես նաև Օպերատորի և Շուկայի տվյալ մասնակցի միջև կնքված պայմանագրով և Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված կարգով:
- 4) Սույն կանոնների 7-րդ գլխի 8) կետի պահանջը չկատարելու դեպքում Շուկայի մասնակիցը պատասխանատու է դրա հետևանքով առաջացած իրական վնասների համար:

Գլուխ 10. Կանոններում փոփոխությունները և լրացումները

- 1) Սույն կանոններում փոփոխություններն ու լրացումները դրա անբաժանելի մասն են և ուժի մեջ են մտնում օրենքով սահմանված կարգով, եթե այլ բան սահմանված չէ սույն կանոններով:

- 2) Մույն կանոններն ուժի մեջ են մտնում ՀՀ կենտրոնական բանկում գրանցվելուց հետո՝ Օպերատորի գործադիր մարմնի ղեկավարի որոշմամբ սահմանված օրը՝ կանոնների դրույթների կիրարկումն ապահովող բոլոր փաստաթղթերի և պայմանագրերի ստորագրումից հետո:

Հաստատված է
«ՆԱՍԴԱԶ ՕԷՄԷՋՍ ԱՐՄԵՆԻԱ» ԲԲԸ
դիտորդ խորհրդի որոշմամբ

_____ **Արմեն Մելիքյան**

«16» նոյեմբերի 2009թ.
ք. Երևան
ՀՖԲ-01/119Լ